

Reidar Bertelsen, Przemysław Urbańczyk, Bogdan Lichy, Zbigniew Kobyliński

Soløy, okręg Troms. Komuna Lavangen

Informator Archeologiczny : badania 15, 293-294

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wśród zabytków ruchomych należy wymienić liczne fragmenty szkieleł, w tym okiennego i naczyniowego, monety oraz ozdoby /srebrny kolczyk winogronowaty/, a także narzędzia żelazne.

NORWEGIA

SOLØY, okręg Troms
Komuna Lavangen

Polska Akademia Nauk
Instytut Historii Kultury
Materialnej w Warszawie
Instytut Nauk Społecznych
Uniwersytetu w Tromsø

Badaniami kierował ze strony norweskiej dr Reidar Bertelsen, ze strony polskiej dr Przemysław Urbańczyk. W badaniach uczestniczyli też mgr mgr Bogdan Lichy i Zbigniew Kobylński. Drugi sezon badań. Finansowało lokalne przedsiębiorstwo budowy dróg publicznych. Wielofazowe stanowisko osadnicze - od wczesnego średniowiecza do czasów nowożytnych.

Stanowisko położone jest na łagodnym zboczu doliny polodowcowej w głębi fiordu Lavangen ok. 200 m na wschód od linii brzegowej. Celem wykopalisk było zbadanie kulturowo-histerycznej zawartości obiektu w miejscu zagrożonym zniszczeniem wskutek likwidacji niebezpiecznego zakrętu lokalnej drogi. Drugim celem ekspedycji było wypracowanie i stestowanie funkcjonowania kompleksowego systemu eksploracji, dokumentowania i analizowania stanowiska wielowarstwowego.

Wykonano 27-metrowy rów sondażowy wzdłuż brzegu aktualnej drogi. Przeciął on kilka obiektów zagłębionych w całec, z których jeden okazał się być jamą średniowieczną wydatowaną znalezionym w niej dużym, kamiennym ciężarkiem tkackim. W rejonie przewidzianym pod budowę nowej drogi, w miejscu, w którym sondaże z poprzedniego sezonu wykazały największą miąższość układu stratyfikacyjnego otworzono niewielki wykop /3 x 3 m/. Wszystkie znaleziska /łącznie z drobnymi fragmentami kości/ lokalizowano trójwymiarowo wprowadzając następnie te dane do pamięci komputera przy pomocy zainstalowanego na stanowisku terminala. W ten sposób powstanie matematyczny model przekopanego obszaru, co pozwoli na automatyczne uzyskiwanie przekrojów lub planów ciętych wzdłuż dowolnej płaszczyzny, obrazujących rozkład wybranych rodzajów znalezisk.

Mimo niewielkiej miąższości układu stratyfikacyjnego /ok. 120 cm/ zidentyfikowano 57 warstw związanych przede wszystkim z trzema głównymi fazami osadniczymi. Najstarszą tworzyły m. in. resztki typowego dla tego rejonu domu słupowego o ścianach z darni i dachu pokrytym płatanami kory brzozej. Wewnątrz odkryto palenisko w jamie wyłożonej kamieniami. Obiekt datowano typowymi dla okresu wikingów zabytkami /fragment naczynia z kamienia mydianego, fragment kamiennej płyty do pieczenia, sprzączka żelazna/ na XI-XII w. Z następnej fazy /która z braku charakterystycznych zabytków wydatowana zostanie wynikami analiz niearcho-

logicznych/ odsłonięto duży, podkowiasty piec z kamieni wylepionych gliną usytuowany w narożniku budowli zrębowej. Piec był wielokrotnie użytkowany. Do trzeciej fazy /XVIII w. ? / należały resztki dwóch poziomów obiektu z podłogami wyłożonymi szerokimi dranicami. Znalezione w nich m. in. lapońską tyżeczkę kościaną, paciorek bursztynowy i szereg wyrobów z żelaza /głównie nity łodziowe/. Dwie górne, przemieszane warstwy zawierały znaleziska współczesne i XIX-wieczne.

W trakcie wykopalisk na bieżąco prowadzono analizy pedologiczne, paleobiologiczne i paleozoologiczne. Wszystkie ziemia wydobyta z wykopu była przemywana na sitach.

Uzyskane materiały i dokumentacja znajdują się w Tromsø Muzeum.

Badania na tym obiekcie nie będą kontynuowane.

SUDAN

STARA DONGOLA

Polska Stacja Archeologii
Śródziemnomorskiej UW
w Kairze

Badaniami kierował dr Stefan Jakobielski. W ekspedycji wzięli udział; dr Włodzimierz Godlewski /autor sprawozdania/, mgr M. Steinborn, mgr A. Leligdowicz, studenci architektury; J. Dobrowolski i T. Rozpędowski oraz K. Innemee i S. Tax z Holandii. Finansowała Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Piętnasty sezon badań. Miasto i cmentarzysko średniowieczne /VI-XIV w. /.

Prace koncentrowały się na czterech stanowiskach:

1. Kościół Północny. W sezonie tym całkowicie odsłonięto i przebadano kościół znajdujący się około 1,000 m na północny wschód od Kościoła na Kolumnach Granitowych. Jest to mała budowla z cegły niepalonej o wymiarach 11,5 x 11,5 m, wzniesiona poza obszarem zwartej zabudowy, być może związana z pobliskim cmentarzyskiem. Kościół Północny został zbudowany na planie krzyża wbudowanego w kwadrat, z wnętrzem podzielonym na dziewięć małych pomieszczeń. Część centralna była niewątpliwie zwieńczona kopułą. Na ścianach zachowały się fragmenty malowideł /postać siedząca i postać stojąca/ pochodzących najprawdopodobniej z XIII wieku. Drobne znaleziska potwierdzają, tak późną datę owego obiektu.
2. Groby skalne. W pobliżu wioski El Gaddar, około 2 km na północny wschód od wczesnych kościołów Dongoli odsłonięto w tym sezonie grób skalny /RT. 2/, który znajduje się w pobliżu grobu RT. 1, odsłoniętego w roku 1970. Szyb grobowy ze stopniami wykutymi w skale prowadzi od zachodu do dwóch małych, równoległych do siebie, komór grobowych.